

2026-03-06

Regeringen

Begäran om ändring av nuvarande regleringar för att säkerställa kunders möjlighet att avstå från smarta elmätare

Sverige kan ge undantag enligt EU-direktiv 2019/944, artikel 22

Vi vill med denna skrivelse uppmärksamma regeringen på att EU-direktivet 2019/944¹, artikel 22² inte kräver något totalt införande av smarta elmätare. EU-direktivet ger i Bilaga II möjlighet till undantag från smarta elmätare för 20 procent av elkunderna.³ Det ger Sverige möjlighet att ge elkunder rätt att avstå från smarta elmätare och att behålla eller installera en traditionell mätare.

I dagsläget saknas denna möjlighet helt i den svenska förordning som reglerar utbytet av elmätare. Sverige är ett av få länder inom EU där smarta mätare är obligatoriska. Vi anser att kunden ska ha rätt att avstå från de nya smarta elmätarna, i synnerhet som de erfarenhetsmässigt har visat sig orsaka hälsofara.

De svenska funktionskraven gör smarta elmätare obligatoriska, vilket innebär att Sverige inte respekterar kundens rätt att välja bort en teknik i den egna bostaden som på goda grunder kan befaras påverka hälsan negativt och vars hälsokonsekvenser idag är allt mer rapporterade samtidigt som det saknas vetenskapliga undersökningar som visar att de inte orsakar de rapporterade hälsoproblemen.

Bakgrund

De tvingande kraven i regeringens förordning (beslut i juni 2018 förordning 1999:716) om nya funktionskrav på elmätare har lett till att samtliga elmätare ska ha bytts ut till smarta elmätare senast 1 januari 2025. De nya elmätarna har dessvärre medfört allvarliga hälsoproblem för många personer/familjer. Anledningarna är följande.

Dels ger de nya elmätarna i sig en allvarlig negativ påverkan på bostadsmiljön genom förhöjda elektriska och lågfrekventa magnetfält och framkallande av "smutsig el".

Dels har elnätbolagen dessutom valt att hos alla kunder installera en radiosändare för att insamla mätvärden. I stället för mätare som kommunicerar via kabel, monteras alltså mätare som kommunicerar trådlöst med hjälp av pulserande radiofrekvent strålning.

¹ Ett EU-direktiv har som mål att harmonisera medlemsländernas nationella lagstiftning inom området energi. Direktivet föreskriver vilket resultat som medlemsländerna ska uppnå men det är upp till varje medlemsland att bestämma form och hur genomförandet görs i nationell lagstiftning.

² I fall där slutkunderna inte har smarta mätare ska medlemsstaterna säkerställa att slutkunderna förses med individuella mätare av traditionell typ som korrekt mäter deras faktiska förbrukning.

³ Om införandet av smarta mätarsystem tillstyrks ska minst 80 % av slutkunderna ha ett smart mätarsystem antingen inom sju år från dagen för tillstyrkandet eller senast 2024 för de medlemsstater som har påbörjat ett systematiskt införande av smarta mätarsystem innan den 4 juli 2019 [vilket skedde i Sverige].

Våra organisationer får sedan flera år och fortlöpande idag, telefonsamtal och mejl från förtvivlade personer vars hälsa ständigt påverkas mycket negativt, med start direkt efter installationen av dessa nya elmätare.

En undersökning bland drygt 90 personer som fått nya elmätare, redovisade att elmätarna orsakade sjukdomssymptom, vilket publicerades i vetenskaplig tidskrift.⁴ En amerikansk miljöläkarorganisation konstaterade att "The symptoms reported in this case series closely correlate not only with the clinical findings of environmental physicians, but also with the scientific literature." och rekommenderade i ett ställningstagande ett moratorium för införandet av dessa elmätare tills en säkrare teknik finns att tillgå.⁵

Hälsoproblem har uppkommit hos personer som aldrig tidigare känt ohälsosymtom från EMF (elektromagnetiska fält). Familjer/boende har tvingats att lämna sina bostäder för att undvika allvarliga hälsoproblem. Det gäller särskilt de som tidigare varit mer känsliga för EMF. Hälsoproblem har även dokumenterats i Norge där man också installerat de nya elmätarna. 150 personers vittnesmål om försämrad hälsa som kopplats till elmätarna bekräftar att elmätarna kan orsaka hälsoproblem.⁶

De som har haft ekonomisk möjlighet har tvingats lägga ner stora summor (ibland hundratusentals kronor), för saneringsåtgärder som t.ex. nätfiler, flyttning av elmätarskåp, separata antenner med mera för att kunna bo kvar. De som har möjlighet stänger av elen i stora delar av sin bostad, beroende på om andra uppvärmningsmöjligheter finns att tillgå.

Vi befärar att de vittnesmål vi fått in från drabbade personer enbart är toppen på ett isberg och att mörkertalet av människor som drabbats av ohälsa till följd av dessa nya elmätare kan vara stort. Vår farhåga grundas på att det inte funnits någon debatt och information om de potentiella hälsoeffekterna av de nya elmätarna. Det är svårt för en oinformerad individ att sammankoppla elmätarna med uppkommen ohälsa.

Ett flertal rättsprocesser pågår. Eftersom elnätsbolagen övertagit rollen som aktör mot konsumenten har rättsprocesserna inte kunnat föras i förvaltningsrätten utan genom civilrättsliga processer. För konsumenten innebär det en stor ekonomisk risk att driva en rättsprocess.

Denna situation är oacceptabel ur ett människorättsligt perspektiv. Människor ska självfallet inte påtvingas en teknik i den egna bostaden/på den egna fastigheten som leder till skada på deras hälsa. Det måste finnas möjlighet för konsumenten att välja en säkrare teknik.

Kraven i miljöbalken följs inte

Enligt miljöbalkens andra kapitel ska bästa möjliga teknik användas "om det finns skäl att anta olägenheter för människors hälsa". Det finns även en omvänd bevisbörda som vilar på verksamhetsutövaren. Det innebär att kunder som erfar ohälsa till följd av elmätare bör ha rätt till att elmätare byts till en teknik som inte orsakar ohälsa – det vill säga analoga mätare där hälsoproblem aldrig rapporterats.

Föreskrifter ska meddelas genom lag om de avser förhållandet mellan enskilda och det allmänna under förutsättning att föreskrifterna gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. I detta fall har riksdagen inte tagit beslut om vad som gäller elmätarbytet. Regeringen har beslutat detta genom en förordning. Offentliga tvång som inskränker rätten till hälsa och ger ekonomiska bördor ska inte regleras i förordning och inte genomdrivas i civilrättslig domstol via ett konsumentavtal (NÄT2012K/NÄT2025K).

⁴ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25478801/>

⁵ <https://smartgridawareness.org/wp-content/uploads/2013/11/aaem-wireless-smart-meter-case-studies.pdf>

⁶ <https://www.stralskyddsstiftelsen.se/2024/12/11/150-vittnesmal-om-ohalsa-fran-smarta-elmatare/>

Omedelbara åtgärder behövs

Följande förändringar behöver snarast vidtas.

- Ändra förordningen 1999:716 om mätning av överförd el genom att införliva artikel 22 samt Bilaga II i EU-direktivet 2019/944 så att kunder ges möjlighet att avstå från smart elmätare, kan välja att behålla eller få installerad en traditionell mätare samt inte belastas med oskäliga avgifter.
- Uppdra till Energimarknadsinspektionen att utforma riktlinjer som ger tydlig information till kunder om möjligheten att välja bort smart mätare, inklusive konsekvenser, valmöjligheter och eventuella tjänstebegränsningar.
- Säkerställ att elnätsföretagen genom förändring i förordning 1999:716 informeras om att kunder inte ska nekas traditionell mätare (analog) eller debiteras oskäliga kostnader för att välja bort smart mätning.
- Lagar och föreskrifter bör utformas så att tvistemål, rörande dessa frågor som direkt påverkar individers hälsa och ekonomi, hanteras i förvaltningsdomstol.

Sammanfattningsvis är de ovan redovisade åtgärderna viktiga att genomföra för att återföra ett förtroende för statliga regleringar. Att påtvinga elkunder en teknik i den egna bostaden/på den egna fastigheten som orsakar hälsoproblem är inte något som är värdigt ett demokratiskt land.

Begäran till regeringen

Vi uppmanar regeringen att snarast genomföra ovanstående förändringar så att Sverige använder sig av EU-direktivets möjlighet för elkunder att behålla en traditionell elmätare i enlighet med artikel 22.

Frågan är viktig för många och för vissa livsavgörande. Vi önskar därför att få en snar återkoppling om hur ni avser att genomföra dessa möjliga anpassningar inom ramen för EU-direktivet.

ELÖVERKÄNSLIGAS RIKSFÖRBUND

MILJÖFÖRENINGEN VÅGBRYTAREN

Anders Brännstedt, ordförande
e-post: info@eloverkanslig.org

Nigel Wells, ordförande
e-post: info@vagbrytaren.se

STRÅLSKYDDSTIFTELSEN

Mona Nilsson, ordförande
e-post: info@stralskyddsstiftelsen.se

För kännedom:

Klimat- och näringslivsdepartementet
Samtliga partier i riksdagen
Energimarknadsinspektionen
Konsumentverket
Diskrimineringsombudsmannen
Riksrevisionen